

Хіт за хітом

Практика захисту в кримінальних провадженнях — наразі найбільш активний і динамічний сегмент українського ринку юридичних послуг. Навіть в умовах війни активність правоохоронних органів, передовсім антикорупційних, суттєво зросла, а загальна кількість кримінальних проваджень, які розглядаються судами, вже повернулася до довоєнного рівня. Основний фокус кримінальної юстиції — воєнні та корупційні злочини. Водночас кримінально-правові виклики бізнесу теж підвищилися

ОЛЕКСІЙ НАСАДЮК

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ПОСИЛЕННЯ

Україна вчергове продовжує посилювати боротьбу з корупцією — поточна ситуація не задовольняє ні суспільство, ні наших міжнародних партнерів. Маємо значну активізацію антикорупційних органів — одних із головних ньюзмейкерів поточного року. Зокрема, Національне антикорупційне бюро України звітує, що лише в першому півріччі 2023 року НАБУ та САП повідомили про підозру 11 вищим посадовим особам держави, викрили недоброчесні дії 26 керівників державних підприємств і притягнули до відповідальності 7 суддів. З іншого боку, кількість обвинувальних вироків є значно скромнішою — лише 5 за пів року.

Якщо говорити про інституційні та законодавчі зміни, то детальний опис пропонує кроків можна знайти в Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки, затвердженій навесні. Розділ, присвячений кримінальній відповідальності, зокрема, містить пункти про незбалансованість статей Кримінального кодексу — «як наслідок, у значній частині випадків особи, що вчинили корупційні кримінальні правопорушення, звільняються від кримінальної відповідаль-

Кримінальні впровадження

Касаційний кримінальний суд у складі ВС, здійснюючи правосуддя в касаційному порядку та забезпечуючи єдність судової практики в умовах воєнного стану, у 2023 році вирішував питання, що раніше не виникали під час розгляду кримінальних проваджень. Ідеться, наприклад, про форму кримінально-правового реагування на дії засудженого, який, використовуючи умови воєнного стану, за грошову винагороду незаконно переправляв через державний кордон України ухилянтів; про те, чи є підставою для зупинення судового провадження за статтею 335 КПК України мобілізація до Збройних сил України захисника засудженого, з яким останній уклав договір про надання правової допомоги.

Наголошу, що суди сьогодні виважено підходять до оцінки дій тих громадян України, які проявили себе як захисники держави та зі зброєю

в руках захищали її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність. Водночас суди ретельно з'ясовують обставини провадження, дані, що характеризують особу обвинуваченого, щоб установити його справжні наміри захищати Батьківщину, та приймають у зв'язку з цим рішення про застосування форми реалізації кримінальної відповідальності. Наприклад, ККС ВС констатував, що саме собою бажання засудженого брати участь у воєнних діях з оборони України під час воєнного стану без документального підтвердження його зарахування до Збройних сил України чи інших військових формувань не є підставою для звільнення від відбування покарання з випробуванням. Водночас, оцінюючи можливість звільнення засудженого, який здійснює оборону держави, від відбування покарання з випробуванням слід враховувати, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є однією з найважливіших

функцій держави та справою всього українського народу.

Упродовж 2023 року в судах істотно збільшилася кількість кримінальних проваджень щодо державної зради, колабораційної діяльності, порушення законів та звичаїв війни тощо, зокрема розглянутих за процедурою *in absentia*. Наприклад, ККС ВС сформулював правовий висновок, що дії громадянина України, який здійснював правосуддя як «суддя» російської федерації від імені цієї держави, слід кваліфікувати як державну зраду у формі надання допомоги іноземній державі в проведенні підривної діяльності проти України.

Цього року плідною була робота об'єднаної палати ККС ВС, що станом на 26 жовтня 2023 року розглянула 14 кримінальних проваджень, в яких було сформульовано правові висновки. Зокрема, об'єднана палата ККС ВС висновувала, що пункт 10 частини 1 статті 284 КПК України застосовується лише щодо кримінальних проваджень, відомості про які внесено до ЄРДР після введення в дію цього положення, тобто з 16 березня 2018 року, і не поширюється на кримінальні провадження, відомості стосовно яких внесено в ЄРДР до вказаної дати.

ОЛЕКСАНДР МАРЧУК,
голова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду

Стикаючись із новими викликами під час війни, ККС ВС продовжує розгляд кримінальних проваджень та забезпечує єдність судової практики шляхом напрацювання правових висновків щодо проблем кримінального та кримінального процесуального права.